

KRIITTISESTI NAISIIN KOHDISTUVASTA VÄKIVALLASTA SUOMESSA

Laura Rapo, *YTM, FM, tohtorikoulutettava, Helsingin yliopisto*

Johanna Niemi & Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino, Tampere. 2017, 379 s.

Sukupuolistunut väkivalta käsittelee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa Suomessa oikeudellisesta ja sosiaalisesti näkökulmasta. Teoksen keskeinen näkökulma on ajatus siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta on erilaista kuin miehiin kohdistuva väkivalta eikä kumpakaan näistä ilmiöistä voida luotettavasti tarkastella ilman sukupuolinäkökulmaa. Tässä mielessä teos on jatkumoa Tasa-arvo toisin nähtynä -teokselle (2012), jossa analysoidaan käsitystä nyky-Suomesta tasa-arvon mallimaana yhteiskunnallisesta ja juridisesta näkökulmasta. Kirjoilla on myös samoja tekijöitä. Kirjan nimi kuvaa sukupuolen merkityksen rakentumista väkivaltatilanteissa. Yksi teoksen kiinne kohta on vuoden 2011 Istanbulin sopimus, jota Suomi ei edelleenkään täysin ole ratifioinut, vaikka onkin sen noudattamiseen sitoutunut.

Teos jakautuu neljään osaan, joissa käsitellään väkivaltailmiön sukupuolistuneisuutta, lähisuhdeväkivaltaa, seksuaalista väkivaltaa ja erilaisten ryhmien väkivaltakokemuksia ja marginaalisempaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Ensimmäisessä osassa käydään tilastojen ja tutkimustiedon valossa läpi sitä, miksi väkivaltaa ei voida käsitellä

ilman sukupuolinäkökulmaa. Kevät Nousiainen ja Merja Pentikäinen kirjoittavat naisiin kohdistuvasta väkivallasta ihmisoikeuksien näkökulmasta. Artikkelit käy läpi Suomen Istanbulin sopimuksen riittämätöntä toimeenpanoa ja sen syitä: sitä, että muutospainheet ovat tulleet Suomen ulkopuolelta kansainväliseltä yhteisöltä, että Suomessa sukupuolinäkökulma väkivaltaan ei ole vakiintunut ja että Suomessa naisiin kohdistuva väkivalta ollaan nähty sosiaalisena ongelmana, jonka ratkaisujen tulisi olla sosiaalipoliittisia eikä niinkään rikosoikeudellisia. Pentikäinen ja Nousiainen huomauttavat, että Suomen lainsäädäntö ja toimet ovat korostetun sukupuolineutraaleja, jopa sukupuolisokeita. Paljon tilaa keskustelussa saa myös se kohtaavatko naiset vai miehet enemmän väkivaltaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Pentikäisen ja Nousiaisen artikkeli ei ole missään mielessä provokatiivinen, mutta monia voi yllättää se, kuinka Suomi välttelee kansainvälisten sopimusten toimeenpanoa vuodesta toiseen, kun kyse on naisiin kohdistuvasta väkivallasta.

Teoksen toisessa osassa keskitytään lähisuhdeväkivaltaan. Sosiaalityön näkökulmasta erityisen kiinnostava on Teija Hautasen artikkeli, joka käsittelee vanhempien parisuhdeväkivallan vaikutusta lapsen huoltoon ja tapaamista koskeviin järjestelyihin. Hautasen tutkimustulos on se, että väkivaltaa käsitellään huoltoriitoja ratkaistessa epätarkasti, epäsystemaattisesti ja paikoin vähättelevästi. Sosiaalityöntekijöitä ja muita sosiaalialan ammattilaisia kiinnostanee myös Mirva Lohiniva-Kerkelän artikkeli salassapito- ja ilmoitusvelvollisuudesta lähisuhdeväkivaltatilanteissa.

Sosiaalilainsäädännön soveltajan kannalta artikkelin valitettava lopputulos on se, että lainsäädäntö on moniulotteiden ja -mutkainen näiden velvollisuuksien suhteen. Siksi jokaista tapausta tulee harkita erikseen.

Marjut Jyrkinen ja Elina Penttinen liittävät prostituution ja seksikaupan osaksi naisiin kohdistuvan väkivallan ilmiötä teoksen kolmannessa osassa, joka käsittelee seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Suomalainen prostituutiota koskeva keskustelu ja tutkimus on tällä hetkellä melko vähäistä. Keskustelussa vaihtelevat prostituution laillistamisen puolestapuhujien niin kutsuttu seksityönäkökulma ja abolitionistinen näkökulma, joka pyrkii prostituution vähentämiseen ja näkee prostituution naisiin kohdistuvana väkivaltana. Kumpikaan näkökulma ei kuitenkaan täysin hallitse keskustelua. Prostituution ilmiöön selvästi kriittisesti suhtautuva tieteellinen artikkeli on tervetullut lisä keskusteluun. Jyrkisen ja Penttilän kirjoitus nostaa esille prostituution liittyvän järjestäytyneen rikollisuuden, seksin ostajien vastuun ja prostituution kytkökset muuhun liike-elämään.

Teoksen neljännessä osassa käsitellään sukupuolistunutta väkivaltaa erityisryhmien näkökulmasta. Sinikka Törmän artikkeli pohtii romaninaiisiin kohdistuvaa väkivaltaa myös palvelujen näkökulmasta. Törmä on haastatellut tutkimustaan varten väkivaltaa kohdanneita romaninaisia. Haastatelluista monet toteavat, ettei palveluissa tiedetä tarpeeksi romanikulttuurista. Toisaalta romanikulttuuria ei myöskään usein avoimesti ulkopuolisille avata. Törmän artikkeli antaa kuvan kulttuurista, jos-

sa väkivallan uhrin oikeudet jäävät toteutumatta johtuen heidän asemasta omassa perheessään ja yhteisössään sekä romanikulttuurin erilaisista toimintatavoista. Törmä huomauttaa, että romaniyhteisöä tarkastellaan usein romantisoiden ja hyvinvoivien jäsenten näkökulmasta, kun myös yhteisön huono-osaisten näkökulma tulisi ottaa huomioon. Kulttuurisyyllä ei voida perustella yksilön perusoikeuksien rikkomista. Törmän artikkelissa kuvatut tilanteet ovat niiden kokijoille vaikeita. Väkivalta jättää heidät oman yhteisön ulkopuolelle, mutta heillä ei myöskään ole mahdollisuutta tulla osaksi valtakulttuuria tai saada riittävästi tukea väkivaltaa kohdanneille tarkoitetuista palveluista. Tuuli Hong pohtii artikkelissaan, täytyykö valtion huolellisuusvelvoite kunniaan liittyvän väkivallan vastustamisessa Istanbulin sopimuksen toimeenpanossa. Hong toteaa, että vaikka Suomen valtio täyttää velvoitteensa nimellisellä tasolla, käytännön tasolla tämä on jäänyt puolitiehen. Hongin artikkeli toistaa Pentikäisen ja Nousiaisen artikkelin sanoman: naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvät toimet eivät Suomessa ole sillä tasolla kuin kansainväliset sopimukset edellyttävät. Suomen valtiolla ei tunnu olevan halua näitä toimia suorittaa, vaan nykyisiä toimia pidetään riittävänä. Suomi pyrkii myös kunniaan liittyvän väkivallan osalta vakuuttamaan kansainvälisen yhteisön siitä, että voimassaolevat yleiset lait ja palvelut riittävät, eikä kohdenettu tai erityisiä toimia tarvita.

Sukupuolistunut väkivalta on melko kattava teos nykytilanteesta sosiaalipolitiikan, lainsäädännön ja sosiaaliryöön näkökulmista. Erityisen kii-

toksen teos ansaitsee siksi, että se tuo esiin Suomen haluttomuuden sitoutua kansainväliseen säätelyyn ja sosiaalipolitiikan kipukohdat naiseen kohdistuvaan väkivaltaan liittyen. Alaotsikon mukaisesti teoksen sävy on kauttaaltaan kriittinen. Teos koskettaa jonkin verran sosiaalityön asiakastyön arkipäivää ja on siten hyvää luettavaa sosiaalityön ammattilaisille. Kaikille sosiaalipolitiikan kanssa työskenteleville on merkityksellistä nähdä, miten teos asettaa Suomen naiseen kohdistuvaan väkivaltaan liittyvän politiikan ja toimet kansainväliseen kontekstiin. Nämä puheenvuorot ja näkemykset tulevat liian harvoin kuulluiksi. Olisi kiinnostavaa tietää, mitkä syyt ovat johtaneet siihen, ettei Suomen kunnolla sitoudu kansainvälisiin velvoitteisiin naiseen kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi ja on alkanut monelta osin noudattaa muista Pohjoismaista poikkeavaa linjaa.

MARIE JAHODA MODERNIN SOSIAALITUTKIMUKSEN URANUURTAJANA

Pirkko-Liisa Rauhala, *Dosentti, Helsingin yliopisto*

Marie Jahoda: Lebensgeschichtliche Protokolle der arbeitenden Klassen 1850–1930. Dissertation 1932. Mit Beiträgen von Helga Nowotny, Georg Hubmann, Meinrad Ziegler, Josef Ehmer, Rainer Bartel, Christian Fleck und Reinhard Müller. Johann Bacher & Waltraud Kannonier-Finster & Meinrad Ziegler (toim.). StudienVerlag, Innsbruck, Wien, Bozen. 2017. 391 s.

Marie Jahodan, Peter Lazarsfeldin ja Hans Zeiselin vuonna 1933 julkaisema sosiograafinen tutkimus Wienin lähellä sijaitsevan teollisuuskylän Marienthalin työttömistä on muodostunut palkkatyötutkimuksen klassikoksi, joka säännönmukaisesti mainitaan työttömyystutkimusten kirjallisuuskatsauksissa. Nuorten itävaltalaisen tieteenharjoittajien empiirinen tutkimus on ollut vaikuttamassa käsitykseen palkkatyön merkityksestä modernissa yhteiskunnassa. Yhdistelemällä kysely-, haastattelu- ja havaintoaineistoja tutkijat muodostivat kuvaa siitä, mitä tehdään sulkeminen pienellä paikkakunnalla aiheutti työläisille henkilökohtaisesti ja yhteisöllisesti 1930-luvun alun lamassa. Kun sosiaalista asemaa tuottava ja arkielämää rakenteistava palkkatyö meni alta, siitä seurasi epätoivoa ja elämän kokemista tarkoituksettomaksi.

1900-luvun alun Wienissä kukoista- neeseen kulttuurielämään muodostui monia kuuluisia tieteellisiä keskustelupiirejä niin fysiikan, taloustieteen, psykologian kuin tilastotieteen alalle. Jahoda, Lazarsfeld ja Zeisel havainnoivat modernisaatioon liittyviä uusia sosiaalisia ilmiöitä ja olivat luomassa monitieteistä ja monimenetelmällisesti orientoituvaa sosiaalitieteellistä tutkimusta. Amerikkalaisen sosiologian perustajaksi myöhemmin nimetty Lazarsfeld oli kouluttautunut ensin matemaatikoksi, ja sosiaalitieteilijänä hänestä tuli survey-tutkimuksen kehittäjä. Kaikki kolme tavoittelivat myös henkilökohtaista tieteellistä uraa Itävallassa, josta heidän oli juutalaistaustansa vuoksi lähdettävä pakolaisiksi 1930-luvun lopulla, kun maa muuttui austrofasistisesti hallituksi ja viimein natsi-Saksan miehittäväksi.